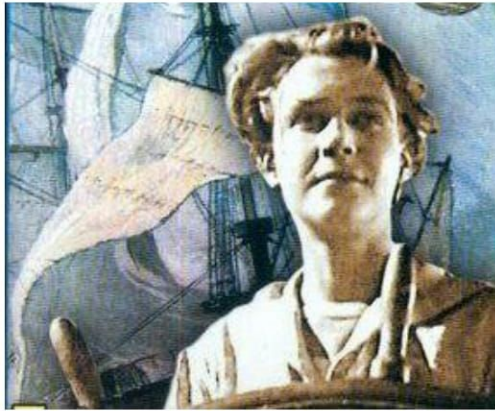

Ж.Верн «П'ятнадцятирічний капітан» (1878)

Зміст

Анкета роману	1
Цитатна характеристика Діка Сенда	3
Переказ	4
Повідомлення про рабство	6
Дослідження Африки Лівінгстоном	6

Анкета роману

1. Жанрова своєрідність твору

Географічний роман	Пригодницький роман	Науково-популярний роман
<ul style="list-style-type: none">• Географічна помилка: замість Перу в Анголі• Науково обґрунтований маршрут - Дік Сенд, керуючи кораблем, опирається на власні знання.• Наявність історичних фактів та історичних осіб – работоргівля, згадка про Лівінгстона (дослідника Африки).• Поєднання пригоди з біологічними та географічними відомостями: описуючи пригоди героїв Ж.Верн подає відомості з різних галузей науки	<ul style="list-style-type: none">• Захоплюючий сюжет, випробування героїв: небезпечні пригоди Діка Сенда та пасажирів «Пілігрима» на морі та в Анголі.• Таємниця букв С.В на ошийнику Дінго.• Протиставлення героїв: Дік Сенд та пасажирі «Пілігрима» ↔ работорговці, людоїди.• Географічне тло: опис географічного маршруту героїв.• Герої-мандрівники: Дік Сенд та пасажирі «Пілігрима»	<p>популяризація наукових знань: ботаніка ентомологія зоологія історія географія</p>

Теорія літератури

Роман — жанр епічного роду; великий, складний за будовою прозовий (рідше віршований) твір, у якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів. **Роман може бути** історичним, побутовим, філософським, пригодницьким, детективним.

Пригодницький роман — великий за обсягом, переважно прозовий твір із гострим динамічним сюжетом та пригодницькими ризикованими ситуаціями.

Географічний роман - науково обґрунтований роман, в основі сюжету якого покладено географічну помилку.

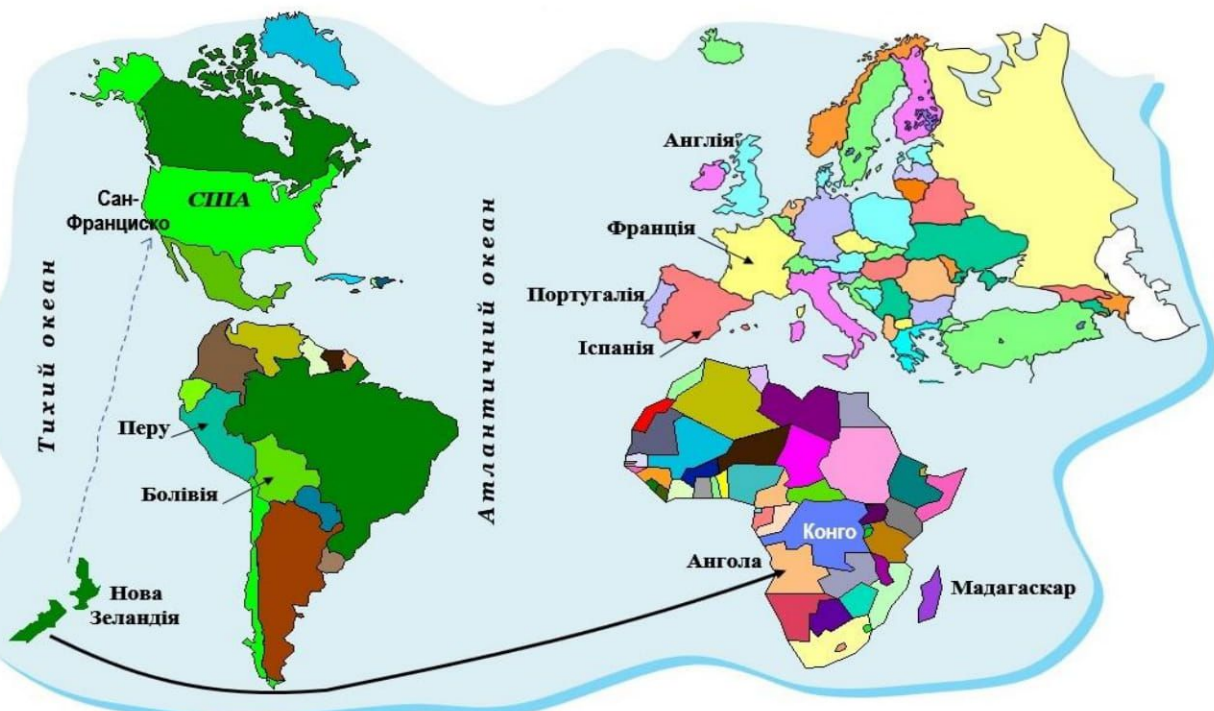
Науково-популярний роман - популяризація наукових знань: ботаніка, ентомологія, зоологія, історія, географія

2. Композиція. Дві частини. У I частині – 18 розділів, у II - 20

3. Головні герої: *Капітан Халл і 5 матросів; Дік Сенд – матрос-новачок; кок Негору (работорговець).* Пасажири: *місіс Велдон – «хоробра жінка», її син Джек, кузен Бенедикт – «добре серце», ентомолог.* Врятовані з судна «Вальдек»: *Том, Бет, Остін, Актеон, Геркулес, собака Дінго.* Работорговці: *Гарріс, Муані-Лунга, Альвіш*

4. Шляхами шхуни «Пілігрим»

1. Нова Зеландія. «Пілігрим» - китобійна шхуна: капітан Халл і 5 матросів, Дік Сенд – матрос-новачок, кок Негору; пасажери: місіс Велдон , її син Джек, кузен Бенедикт .
2. Врятовані з судна «Вальдек»: Том, Бет, Остін, Актеон, Геркулес, собака Дінго
3. Полювання на смугача. Загибель Капітана Халл та матросів
4. Дік Сенд – п'ятнадцятирічний капітан
5. Зміна курсу – підступність Негору
6. На суші. Зустріч з Гаррісом. Дорога джунглями. Страшні здогади. Африка, Ангола.
7. В полоні у тубільців, підступні наміри Негору та Гарріса. Втеча Геркулеса.
8. Невільничий ринок в Каз онде. Продаж Тома, Бета, Остіна, Актеона.
9. Работорговці Муані-Лунга та Альвіш
10. Розправа Діка Сенда з Гаррісом
11. Порятунок Діка Сенда, місіс Велдон її сина та кузена за допомогою Геркулеса
12. Розкриття таємниці літер «С.В.» - Семюель Вернон (його вбив через гроші Негору)
13. Напад Дінго на Негору, Смерть негідника
14. Порятунок від людодідів
15. Зустріч з португальськими купцями
16. Америка. Повернення в Сан-Франціско
17. Звільнення та повернення Тома, Бета, Остіна, Актеона

5. Тема — розповідь про незвичайні пригоди п'ятнадцятирічного Діка Сенда та його друзів на морі й па суші.

6. Ідея — прославлення сили людського характеру, розуму й допитливості, вірності дружбі й здатності до самопожертви.

7. Проблематика:

- формування зі звичайного підлітка справжнього чоловіка під впливом сили людського духу;
- людяність, моральні якості, які визначають справжню людину;
- значимість географічних відкриттів;
- роль наукових знань;
- работоргівля та положення рабів

Цитатна характеристика Діка Сенда

1. Походження. Ім'я "Дік" — скорочене від "Річард" — дано маленькому сироті на честь жалісливого перехожого, який підібрав його через два або три дні після народження. Що ж до прізвища Сенд, то ним удостоїли хлопчика на згадку про місце, де його знайдено

2. Портрет. Дік Сенд був середній на зріст, міцно збудований, чорнявий, із синіми рішучими очима. Робота моряка підготувала його до життєвої боротьби. Його розумне обличчя дихало енергією. Це було обличчя не тільки хороброї, а й завзятої людини.

3. Рішучість. В 15 років хлопець уже міг приймати рішення і доводити до кінця свої задуми. Його вигляд, жвавий і серйозний водночас, привертав до себе увагу. На відміну від своїх ровесників, Дік був скупий на слова та жести. Дуже рано, в тім віці, коли ще звичайно не замислюються над майбутнім, він усвідомив своє становище й дав собі обіцянку "стати людиною". І він дотримав слова — став дорослим чоловіком у віці, коли його однолітки залишались іще дітьми.

4. Виховання та навчання. Дуже рухливий, спритний і міцний фізично, Дік Сенд був один з тих обранців долі, про яких можна сказати, що вони народилися з двома правими руками й двома лівими ногами. Хоч би що вони робили — їм усе "з руки"; хоч би з ким вони йшли — вони завжди крокують "у ногу". Сирота Дік виховувався в дитячому будинку. В чотири роки він навчився читати, писати й рахувати. Діка змалку вабило море, і у вісім років він пішов юнгою на корабель, який плавав у південних морях. Тут він став навчатись моряцького ремесла. Юнга от-от мав стати матросом і не думав спинятись на досягнутому. Хто з дитячих літ усвідомив, що праця — це закон життя, хто змалу знає, що хліб заробляється тільки в поті чола, той завжди готовий на великі справи і в свій день знайде і волю, і силу, щоб їх здійснити. В школі Дік Сенд особливо захоплювався географією та історією подорожей, і йому кортіло швидше вирости, щоб вивчати вищу математику та навігацію. Він би не забарився поєднати теорію з практикою. І от нарешті новачком-матросом він ступив на борт "Пілігрима". Моряк повинен знати китобійний промысел так само добре, як і теорію навігації. Це гарна практична підготовка до всіляких несподіванок у морській службі.. Дік Сенд вирушив у плавання на судні свого благодійника Джеймса Велдона, яким командував його покровитель капітан Халл.

5. Відданість, вдячність родині Велдонів. Дік був безмежно відданий родині Велдонів. Кілька років місіс Уелдон була йому за матір, а малого Джека він любив, мов рідного брата. Його покровителі добре знали, що посіяне ними зерно впало в родючий ґрунт. Серце юного сироти повнилося вдячністю, й він не вагаючись пішов би у вогонь і в воду за тих, що дали йому освіту та напутили його на добро. Дік Сенд мав п'ятнадцять років, а мислив на всі тридцять.

6. Довіра інших до Діка. Місіс Велдон знала, чого вартий їхній вихованець. Вона могла спокійно довірити йому Джека. Малий тягся до Діка, відчуваючи, що "старший брат" його любить.

7. Відповідальність. На борту "Пілігрима" не залишилося жодного моряка!

Ні, один усе ж залишився: Дік Сенд! Але він — молодий матрос, п'ятнадцятирічний юнак! Однак тепер він — капітан, боцман, матрос, одне слово, уособлює собою всю команду. Сенд у кількох словах сказав, що люди можуть цілком покласти на нього. При цьому Дік Сенд не переоцінював своїх можливостей. Юнак міг залежно від обставин ставити чи приборати вітрила з допомогою Тома та інших негрів, однак йому ще бракувало знань, потрібних для того, щоб визначити місцеперебування корабля в океані. Проте він не злякався.

8. Мужність. Дік Сенд і по катастрофі судна вважав себе відповідальним за своїх супутників. Він повинен зробити все, що від нього залежить, для порятунку людей, викинутих бурєю на цей берег. Тільки він може врятувати своїх товаришів по нещастю: цю молоду жінку, її маленького сина, кузена Бенедикта, негрів. На борту "Пілігрима" він діяв як моряк, але що він має робити тут? Він знов мусив брати на себе обов'язки керівника за цих грізних обставин.

9. Готовність до самопожертви. Дік Сенд зрозумів: він загинув. І він спитав себе подумки, чи не зможе ціною власного життя врятувати своїх супутників. Спокійний, рішучий, стояв він на носі піроги й, приклавши рушницю до плеча, не підпускав дикунів близько до себе. Дік Сенд пустив пірогу у водоспад! Дикуни загинуть, але загине і він! Проте друзі його врятовуються. Сенд не розгубився перед лицем близької смерті. Він ураз зміркував: перекинута пірога — останній його порятунок. Дік Сенд зрозумів: тепер його порятунок залежить тільки від сили його рук...

10. Подальша доля. Повернувшись до Сан-Франциско, юнак гаряче взявся до навчання.. "Якби на борту "Пілігрима" я знав усе, що належить знати справжньому морякові, скількох нещастя можна було б уникнути!" — раз у раз думав Дік. „У вісімнадцять років Дік Сенд з відзнакою закінчив мореплавну школу й, одержавши диплом, став капітаном одного із суден Джеймса Велдона.

Характеристика Діка Сенда

Портрет «Середній на зріст, міцної статури»	
Сирота, який рано подорослішав	
Вчинки героя та риси характеру	Ставлення до героя
<ul style="list-style-type: none">• Навчання — здібність, допитливість;• шлях через море — серйозність, відповідальність;• у джунглях — спостережливість, готовність до самопожертви;• у полоні — дорослість, стійкість;• ставлення до родини Уеддонів — вдячність («пішов би і у вогонь, і у воду за тих, хто дав йому освіту та направив на добро»)	<ul style="list-style-type: none">• Капітан Халл — «скромність і рішуча вдача...»;• місіс Уеддон — материнське ставлення;• команда «Пілігрима» — підіривка хлопця;• Гарріс — зацікавленість («славний хлопчина»), ворожість;• Негору — ненависть
Життєві орієнтири: « у 15 років міг приймати рішення і доводити їх до кінця»; «Праця — закон життя»; «Обіцянка стати людиною»	

Переказ

Частина перша

Розділи I-VI 29 січня 1873 шхуна-бриг «Пілігрим», оснащена для китобійного промислу, виходить у плавання з порту Окленда, Новій Зеландії. На борту знаходяться відважний і досвідчений капітан Гуль, п'ять бувалих матросів, п'ятнадцятирічний молодший матрос — сирота Дік Сенд, судновий кок Негоро, а також дружина власника «Пілігрима» Джеймса Уелдона — місіс Уелдон з п'ятирічним сином Джеком, її дивакуватий родич, якого всі

називають «кузен Бенедикт», і стара нянька негритянка Нан. Вітрильник тримає шлях в Сан-Франциско із заходом в Вальпараїсо. Кілька днів «Пілігрим» просувався у бік Сан-Франциско, коли раптом маленький Джек побачив судно, що зазнало аварії. Підпливши ближче, моряки помітили на судні п'ятеро негрів та собаку Динго. Матроси узяли потерпілих на борт своєї шхуни, й за кілька днів вони повністю одужали. Втім, впадала в очі дивна обставина: собака гарчав на Негоро, ніби впізнав його, навіть намагався кинутися. Тож, кок вирішив не з'являтися в нього на очах. До речі, виявилось, що собака вміє читати, точніше складати літери. І він склав з кубиків, що дали йому Дік з капітаном, напис «С. В.». Отже, в нього мав бути хазяїн, який його цьому навчив.

Розділи VII-XVIII Одного дня капітан Халл і п'ятеро матросів вирушають на лови китів. Але не повертаються, загинувши під час ловів. Обов'язки капітана бере на себе п'ятнадцятирічний юнга Дік Сенд. Хлопець намагається навчити негрів матроській справі. Втім, сам він теж вміє небагато. Саме цим і користується Негоро. Завдяки деяким махінаціям з компасами та лотами, він спрямовує судно не до Америки, а до Анголи. Корабель викидає на берег. На щастя, усі залишаються цілими. А Негоро кудись зникає. Дік Сенд вирушає на пошуки якогось поселення. Він зустрічає спільника Негоро — американця Гарріса. Той запевняє хлопця, що вони знаходяться у Болівії і запрошує до свого брата, де мореплавці знайдуть житло та догляд. Через деякий час Дік Сенд та негр Том починають здогадуватися, що потрапили до Африки. Африка! Країна работоргівців і рабів!

Частина друга

Розділи I-IX З розмови Гарріса та Негоро друзі дізнаються, що ці двоє займаються саме торгівлею людьми. Це підтверджують і знайдені в Гарріса ланцюги. Зрозумівши, що його викрито, работоргівець тікає. Він лише трохи не довів загін до того місця, де на нього, за змовою з Негоро, мали напасти.

Дік Сенд з друзями вирішують йти берегом до якоїсь великої річки. Дорогою їх настагає буря. Мандрівники переховуються у великому мурашнику, але по закінченні бурі вони потрапляють до рук тубільців. Негрів, Діка та Нун приєднують до каравану рабів. Геркулесові вдається втекти. Місіс Уелдон з сином та кузеном Бенедиктом уводять невідомо куди. Стара Нун, не витримавши важкого переходу, вмирає.

Розділи X-XVII У Казонде, куди приходить караван, Дік зустрічається з Гаррісом. Той повідомляє, що нібито місіс Уелдон із сином загинули. Хлопець у відчаї вихоплює з рук работоргівця кинджал і вбиває його. Негоро просить в місцевих впливових людей дозволу стратити Діка. Альвець, хазяїн каравану рабів, готує пунш. Підпалює його і підносить Муані-Лунгу, місцевому царьку. Тіло Муані-Лунга, що наскрізь проспиртоване від великої кількості алкоголю, спалахує. Його перша дружина, королева Муана влаштовує похорон, під час якого інших дружин володаря скидають у котлован, де вже знаходиться Дік, приречений до страти.

У цей час полонені місіс Уелдон із сином живуть за огорожею факторії Альвеця. Негоро сподівається отримати за них великий викуп. Кузен Бенедикт, полюючи за рідкісною жужелицею, несподівано опиняється за огорожею. Там він зустрічає Геркулеса, що увесь час знаходився поруч, сподіваючись якось врятувати друзів.

У селищі починається страшна злива. Королева викликає чаклунів, і просить їх розігнати хмари. Геркулес, захопивши одного з тих магів, перевдягається у його одяг і йде до селища. Він каже, що в усьому винні біла жінка та її дитина, після чого забирає полонених із собою. Коли він саджає місіс Уелдон з сином у човен, жінка бачить там врятованого Діка Сенда, кузена Бенедикта й Дінго.

Розділи XI-XX На човні, замаскованому під маленький острів, друзі вирушати, до океану. Через кілька днів вони пристають до берега. Собака кидається на сушу, ніби щось учувши. Вирушивши за нею, друзі знаходять записку за підписом «С. В.» Ці самі літери зазначені на

ошийнику Дінго. Мандрівник Семюель Верной розповідає про те, як провідник, Негоро, поранив і пограбував його.

Раптом друзі бачать, як Дінго зривається з місця і з диким гарчанням вчіпляється у горло Негоро, що з'явився на місце злочину за нагробованим. Работоргівець ранив ножем собаку, і той вмирає. Але сам Негоро теж гине. Мандрівники вирушають далі — і вже 25 серпня дістаються Каліфорнії.

Родина Уелдонів всиновлює Діка, він закінчує гідрографічні курси і готується стати капітаном на одному з кораблів Джеймса Уелдона. Геркулес стає близьким другом родини. Інших чотирьох негрів Уелдон викупає з рабства.

Повідомлення про рабство

Рабство — це насильницьке підпорядкування однієї людини іншою або однієї групи людей іншою групою людей. У раба не має особистих прав власності, його можна продати, убити.

Історія рабства своїм корінням сягає в сиву давнину, коли в первіснообщинному суспільстві почалося стрімке розмежування на багатих і бідних. За таких обставин в одних людей з'являлась можливість примушувати інших працювати на себе. Полонених, боржників, злочинців перетворювали на рабів. І суспільство поступово перетворювалося на рабовласницьке. Та щоб

зберегти в такому суспільстві спокій і порядок, рабовласникам потрібні були сила (армія), поліція, судова система. Так запроваджувалися рабовласницькі держави. У IV ст. до н. е. така держава сформувалась у Єгипті. Рабство відоме з доісторичних часів, але набуло розквіту після падіння римської імперії. У XVI – XVIII ст. в Іспанії, Португалії й Великобританії, а в Америці в XVII – XIX ст. рабська праця стала основою економіки. Мільйони африканців вивозилися з континенту до інших країн і використовувалися як безкоштовні знаряддя праці, працюючи на плантаціях, а пізніше — на мануфактурах. Велика їх кількість помирала, але все одно вигода від подібної експлуатації була величезною.

Рабство в Британській імперії було заборонене в 1833 р., у США наприкінці Громадянської війни 1861–1865 рр., але нелегально продовжує існувати в деяких країнах.

Чимало громадян СНД їдуть на заробітки до країн Європи та Азії і потрапляють там у рабство. Віддавши паспорт та інші документи «хазяїнові», довірливі заробітчани можуть втратити й власну свободу. В Україні навіть існує акція «Жінки проти рабства», в ній бере участь відома українська співачка Руслана Лижичко.

- За оцінкою Міжнародної організації Праці, жертвами примусової праці, праці за борговими зобов'язаннями, примусової дитячої праці та сексуальної експлуатації є 12,3 млн людей; за іншими оцінками, їх нараховується від 4 млн до 27 млн.

- За даними ФБР, торгівля людьми щороку приносить прибутки у розмірі приблизно \$ 9,5 млрд. Вона тісно пов'язана з відмиванням грошей, наркобізнесом, підrobкою документів та контрабандою.

- Україна належить до країн 2 категорії (всього їх 3), тобто прагне наблизитися до світових стандартів щодо боротьби з рабством, але це не завжди вдається. Головними країнами, куди потрапляють українці, є Туреччина, Польща, Чехія, Італія, Греція, Сербія, Чорногорія та ін.

Дослідження Африки Лівінгстоном

Лівінгстон - син дрібного торговця чаєм із села Блентайр у графстві Ленарк. Народився 13 березня 1813 року. Він був другим з шести дітей. Отримав богословську і медичну освіту. У 1840 році приїхав до Кейптауна, щоб здійснити чотири свої подорожі по півдню Африки, щоб «розшифрувати» складний малюнок географічної сітки «білої плями» в центрі і на півдні Африки, щоб вперше повідомити світові безліч подробиць про природу цієї території. Вперше

було нанесено на карту Замбезі, встановлено обриси озера Ньяса, на Замбезі відкрито один з найбільших водоспадів світу. Після першої шістнадцятирічної відсутності Лівінгстон повернувся до Англії і отримав премію Паризького географічного товариства та велику медаль Лондонського географічного товариства, а потім після п'ятирічної відсутності видрукував працю «Дослідження Замбезі та її приток».

28 січня 1866 року Лівінгстон знову висадився в Занзібарі. Він починає свою нову, четверту подорож. У цій подорожі він зустріне американця Генрі Стенлі, кореспондента американської газети «Нью-Йорк Геральд». У дослідженнях Лівінгстона це період відкриттів і підсумок його роботи. 1 травня 1873 року він помер.

Успіхам досліджень Лівінгстона сприяли не тільки такі особисті якості мандрівника, як мужність, воля й доброзичливе ставлення до корінного населення Африки. Він сміливо заявляв: «Африканець — це людина в повному розумінні слова». Він зберіг усі місцеві назви географічних об'єктів. Винятком був лише величезний водоспад на Замбезі, названий на честь англійської королеви Вікторії.

У засудженні работоргівлі і жорстокості колонізаторів Ж.Верн використав спостереження Лівінгстона, викладені в його книгах «Подорож Південною Африкою» (1857) і «Подорож по Замбезі» (1865). А ось журналіст Стенлі, не завжди служив чесно нації. Стенлі дуже часто підкуповує дрібних вождів, які продавали в рабство за спирт, тютюн, намисто своїх підданих, підписували згоди на використання землі, її надр та лісових багатств.

Африканці й донині шанують пам'ять про великого мандрівника. Тоді, коли в незалежних державах Африки знищували пам'ятники, поставлені колонізаторами колонізаторам, тут, на березі Замбезі, відкрито меморіальний музей Лівінгстона. Його ім'я носить відомий музей у Замбії. Немало людей звертають зі шляху, щоб відвідати скромну могилу в Чітамбо, де поховане серце славетного мандрівника.